

Asia: VN/4507/2021

Lausuntopyyntö työryhmän luonnoksesta maankäyttösektorin ilmastosuunnitelmaksi (MISU)

Lausunnonantajan lausunto

1. Onko ehdotettu maankäyttösektorin ilmastosuunnitelman toimenpidekokonaisuus tasapainoinen, vaikuttava ja toteuttamiskelpoinen?

Toimenpidekokonaisuus sisältää monia oikeita elementtejä, mutta ei kokonaisuudessaan ole riittävä vastaamaan ilmastokriisin ja luontokadon aiheuttamiin muospaineisiin maankäyttösektorilla. Lisätyöstämistä ja lisätoimia siis tarvitaan, myös jo Ukrainan tilanteesta johtuvien toimintaympäristön muutosten vuoksi. Lisätyöstettyjen toimenpiteiden riittävyys tulisi KAISU:n tapaan arvioida riippumattomien tutkimuslaitosten toimesta.

Jatkotyöstämisessä ilmastotoimien ja monimuotoisuuden väliset kytkökset, erityisesti metsien käyttöön liittyvissä linjauksissa, on tunnistettava ja arvioitava paremmin. Nyt suunnitelmassa ei esimerkiksi huomioida EU:n biodiversiteettitavoitteiden toteutusta ja niistä väistämättä nousevaa tarvetta metsien suojelualueverkoston laajentamiselle. Lisäksi metsälannoituksen suunnitellun tuplaamisen negatiiviset vaikutukset pohjavesiin, pintavesiin ja monimuotoisuuden huomioidaan (SOVA-raportissa), mutta epäselväksi jää, millä keinoin noita vaikutuksia pyrittäisiin estämään tai vähentämään. Seuraavaan versioon suunnitelmasta ei tule sisällyttää toimenpiteitä, jotka voivat heikentää luonnon monimuotoisuutta eivätkä siten täytä MISU:n omia tavoitteita.

Erityisesti haluamme nostaa esiin seuraavaa:

1. Olisi Suomen omissa intresseissä varautua kiristyviin ilmastotavoitteisiin jo nyt, tavoittelemalla nieluopoliitikkanaan suurempaa ilmastovaikutusta. Suunnitelman tavoite (3 Mt v. 2035 mennessä) on vaatimaton.

2. Maankäyttösektorin päästökehitykseen vaikuttavat kaikkein eniten metsien hakkuutasot ja se, mihin käyttöön puuvarat ohjautuvat. Kuten ilmastopaneeli juuri muistutti (3/2022), hakkuutasojen lisääminen nykyisestä vähentäisi metsiemme vuotuista hiilinielua vuosikymmeniksi verrattuna siihen, että hakkuut pidettäisiin nykytasolla. MISU-luonnos ei kuitenkaan linjaa mitään toimia hakkuutasojen maltillistamiseksi. Sen sijaan suunnitelma olettaa, metsäteollisuuden suunnitelmiin nojaten, että runkopuun hakkuukertymä nousee ilmasto- ja luontotavoitteiden näkökulmasta kestävämmälle 80 m³ milj kuution tasolle. Luonnoksen jatkotyöstämisessä tulisikin tarkastella keinoja rajoittaa tai vähentää hakkuutasoja, huomioiden myös KEIMO-hankkeen tulokset, joiden mukaan luonnonsuojelualueiden laajentaminen, talousmetsien luonnonhoidon voimakas lisäys ja hakkuukertymän kasvattaminen 80 milj.m³:iin eivät ole yhtä aikaa mahdollisia, jos myös tulevaisuuden hakkuumahdollisuudet halutaan säilyttää (VNK 2021:21).

3. Metsien ja soiden lisäsuojelu ovat tärkeitä ilmastotoimia, joista suunnitelman tulisi linjata. Nyt ohjelma ei oleta metsien lisäsuojelua, vaikka on täysin selvää, että metsäluonnon monimuotoisuuden köyhtymisen pysäyttämiseksi sekä lisäsuojelua että talousmetsien luonnonhoidon lisäämistä tarvitaan, ja että biodiversiteettistrategian täytäntöönpano sitä tulee edellyttämään (VNK 2021:21; Luontopaneeli 4/2021).

4. Turvemaiden päästöihin kohdistuvat toimet jäävät yhä aivan liian vaatimattomiksi ja epävarmoiksi 2035 tavoitteen valossa. Suunnitelman jatkotyöstössä on esitettävä selkeämpiä, nopeampia toimia sekä kirkastettava toteutusta ja vastuutahoja. Olennaista on saada metsäkatoa hillitsevä maankäyttömuutosmaksu selvitysten sijaan nopeaan, selkeästi aikataulutettuun toteutukseen, estämään erityisesti turvepeltojen pinta-alan kasvu metsiä raivaamalla.

5. Kunnostusojitusten välttämiseksi ilmastopaneelin (2/2022) suositusten mukaisesti:

Kaikilta kunnostusojituksilta tulee edellyttää kunnostusojituskelpoisuuden ja kunnostusojitustarpeen arviointia, kunnostusojituksen vaihtoehtojen tarkastelua sekä ilmasto-, vesistö- ja monimuotoisuusvaikutusten arviointia.

Kunnostusojitukset tulee saattaa luvanvaraisiksi, ja ojille pitää asettaa syvyyden ja leveyden suhteen enimmäismitat.

Ojittamattomien soiden metsäojitus tulee kieltää ja ojittamattomissa suometsissä kieltää avohakkuuseen ja maanmuokkaukseen perustuva metsänuudistaminen.

6. Metsien jatkuvaa kasvatusta ojitetuilla turvemaidella voidaan edistää enemmän kuin on ehdotettu. Myös kivennäismaiden jatkuvapeitteisen kasvatuksen edistämistä sille sopivilla kasvupaikoilla tulisi tarkastella keinona vahvistaa metsien roolia ilmastonmuutoksen hillinnässä.

7. Metsien kiertoaikojen pidennys tulisi ottaa mukaan heti käynnistettäviin toimiin, samoin kuin harvennusvoimakkuuksien lieventäminen.

8. Tarvitaan tarkemmat linjaukset siitä, millä toimenpiteillä valtionmetsien nieluja vahvistetaan. Nykyisestä suunnitelmaluonnoksesta keinot eivät selviä.

9. Toimenpiteisiin tarvitaan kaikkineen lisää velvoittavuutta. Esimerkiksi metsälain ja sen tulkintaohjeen päivitystarve tulisi tunnistaa, keinona vaikuttaa mm. kiertoaikoihin, harvennusvoimakkuuksiin ja lahopuun hiilivaraston lisäämiseen.

10. Keskeisiä WAM- ja WEM-oletuksia sekä niistä vedettäviä johtopäätöksiä on syytä tarkistaa muuttuneen toimintaympäristön myötä

Venäjän hyökkäys Ukrainaan voi aiheuttaa merkittävän lisätarpeen kotimaisen metsäbiomassan käytölle, jolloin nielujen aikaansaamien hiilidioksidin poistumien

taso on lähivuosina matalammalla kuin nykytoimenpiteillä, eli Hiisi-perusskenaariossa, on arvioitu. Suunnitelman tuleekin tarkastella kriittisesti, onko esimerkiksi maankäyttösektorin jousto (0,45 milj. tn CO₂-ekv/vuosi) käytettävissä taakanjakosektorilla, vai onko maankäyttösektori itse asiassa muodostumassa laskennalliseksi päästölähteeksi.

Myös metsien lannoituspinta-alojen erittäin merkittävä lisääminen (johon metsien kasvun lisääntyminen malleissa perustuu) on paitsi vesistö- ja monimuotoisuusriskien kannalta ongelmallista myös lähtökohtaisesti epävarmaa toteutukseltaan ja nyt Venäjän hyökkäyssodan myötä entistäkin epätodennäköisemmin toteutuvaa, kun lähivuosina lannoitteita tuskin on saatavilla oletetussa mittakaavassa / hintatasolla. Suunnitelmassa tulisi tarkistaa lannoitukseen perustuvia metsienkasvuoletuksia, myös esittää toimia biopohjaisten kierrätyslannoitteiden käytön edistämiseksi.

2. Toimeenpanon näkökulmasta maankäyttösektorin ilmastosuunnitelmassa hyväksyttävyyys ja oikeudenmukaisuus ovat tärkeitä. Arvioi niiden toteutumista suunnitelmassa.

Hyväksyttävyyden ja oikeudenmukaisuuden näkökulmasta on olennaista, että suunnitelma auttaa ennakoimaan ja hallitsemaan muutoksia, jotka maankäyttö- ja metsäsektorilla ovat joka tapauksessa edessä, ja että toimet ovat oikeassa suhteessa haasteisiin ja tarvittavaan muutostahtiin. Nyt näin ei vielä ole.

3. Muuta huomioitavaa suunnitelmaluonnoksesta.

Suunnitelma itsessään on selkeästi kirjoitettu, rakenteeltaan toimiva ja graafit ja taulukot ovat hyödyllisiä. Jatkotyöstön suhteen olisi arvokasta, jos suunnitelma tekisi selkeämmäksi, mitkä toimenpiteistä on jo päätetty/toimeenpantu, esim. CAP:ssa ja sen kansallisen toimeenpanon myötä, ja miltä osin toimet ovat uusia ja lisäisiä.

Kosonen Kaisa
Greenpeace